

Za nekoliko dana završit će se i ova 2004. godina. U godini na izmaku nije se ništa dogodilo što bi bilo različito u odnosu na kretanja u Račanovo vrijeme. Od izbornih obećanja nije se ostvarilo gotovo ništa. Još uvijek postoji vjera djela građana da će se dogoditi «svokoliki» boljitak zahvaljujući oratorskim sposobnostima Sanadera. Odista nije bilo lako «progutati gorke pilule» kao što su: dug penzionerima, smanjenje porezne stope PDV-a i, posebno, prekinuti suradnju s MMF-om. Otvaranje nekih grijeha prethodne Vlade bila je dobra i dostatna kamuflaža da se stvari lakše «provare». Sve je dodatno ukrašeno optimističkim porukama pri čemu je određenje datuma početka pregovora o punopravnom članstvu Hrvatske s Europskom unijom «točka na i». Mora se priznati da predsjednik Sanader odlično medijski interpretira svoje uspjehe i «razvodnjava» svoje neuspjehe. Nema što – sposoban plitikač. To svakako potvrđuju i nerijetki «izleti» njegovih suradnika koje on vrlo uspješno relativizira.

Presjednička kampanja svodi se na ustaljene i već viđene dobitne kombinacije. Obećanja ne manjkaju iako se pritom ne iznose argumenti kako će se obećano i ostvariti. Na ljevici Mesić; na desnici svi ostali ili gotovo svi ostali. Još nitko nije siguran da li će biti drugog kruga presjedničkih izbora ili će se sve završiti 2. siječnja 2005. godine.

Iako nisam političar za očekivati je drugi krug i tek tada očekujem značajniju polarizaciju i argumentaciju. Ukoliko se sve rješi u prvom krugu znači da su građani Hrvatske od svega umorni.

Građani su umorni a stvari u gospodarstvu su zabrinjavajuće.

Najprije nekoliko podataka.

Privredna se aktivnost u trećem kvartalu usporava. Zaposlenih je manje od 1,4 milijuna dok je aktivnog stanovništva više od 1,7 milijuna. Više od 300 tisuća građana Hrvatske je nezaposleno. Pridodamo li ovom više od milijun umirovljenika i stotinjak tisuća zaposlenih ali koji ne primaju plaću može se reći da sivilo ne napušta tržište rada.

Proračun će i u narednoj godini ostvariti deficit baš onako kako nam je to «sugerirao» MMF a mi smo to odlučno prihvatili. Pri tome se nećemo više, kao prijašnjih godina, zaduživati u inozemstvu već će država svoje deficite pokrivati na domaćem financijskom tržištu, jer smo mi tako odlučili a MMF se složio.

Tečaj kune ostaje cilj kao i stabilnost cijena. Upravo aprecijacija kune postaje i ostaje glavni instrument kojim se cijene stabiliziraju. Naime, uvoz u uvjetima aprecijacije kune dodatno sitmulira povećanje uvoza što mjenja strukturu raspoloživog bruto proizvoda što se reflektira na subvencioniranje indeksa cijena. I što je uvoz veći i što je aprecijacija kune veća to je lakše stabilizirati cijene.

Deficit robne razmjene s inozemstvo i ove će godine usprkos pričama o dinamiziranju izvoza

završiti sa gotovo 8 milijardi dolara (pokrivenost manja od 50% - sic!). Pretpostavimo li da će domaći bruto proizvod iznositi oko 30 milijardi dolara jasno je da ćemo potrošiti gotovo za četvrtinu više roba i usluga nego što smo proizveli. Otuda neekonomisti i imaju privid da stvari nisu tako loše kako to sugeriraju neki ekonomisti (čitaj: katastrofičari). Kada imate mogućnost nekontroliranog deficita robne razmjene uz apreciranu nacionalnu valutu tada nikakva kreditna i monetarna politika neće otvoriti inflacijsku spiralu.

Upravo je to slučaj Hrvatske. Nitko razuman neće reći da je od 1994. godine restriktivna monetarno-kreditna politika. Ovo nikako ne znači da nije bilo ekcesa razne vrste. Dapače ekcesima se nije štedilo i nije slučajno da MMF nema primjedbi na rad centralne banke od 1994. godine. Ekspanzivna monetarno-kreditna politika je samo «doljevala ulje na vatru» jer je potražnja neprestano rasla zbog rasta novčane mase i, naročito, rasta novih kredita. Ono što je bitno identificirati krediti nisu usmjeravani u proizvodnju nego u potrošnju što se lijepo vidi iz dinamike rasta kredita po sektorima. Sve je divno krasno narod je živio iznad mogućnosti a problem cijene te i takve politike ostavljen je budućim vladama.

Glumci na pozornici gospodarstva u 2005. godini su:

- visoka porezna presija (po mom mišljenju nedopustiva) koncentrirana na čimbenik rad i na potrošnju;
- usporavanje rasta javnih rashoda jer je dopustivi deficit (od strane MMF-a postavljena) kriterijalna funkcija, a što, u uvjetima neelastičnih rashoda, stvari samo dodatno dramatizira;
- «sugestija» MMF-a da se deficit države rješava na domaćem financijskom tržištu istiskuje ostale sektore s kreditnog odnosno financijskog tržišta, što će imati restriktivni utjecaj na privrednu aktivnost;
- fiksni tečaj kune zbog visokog stupnja eurizacije privrede i opravdane bojazni da njegove promjene mogu inicirati nekontrolirane tekstonske pomake odnosno poremećaje;
- kreditna politika ovisi o mogućem deficitu platne i trgovačke bilance, te sugestijama MMF-a koja će se granica tečaja braniti;
- ostale varijable kao što je to zaposlenost i stopa rasta privredne aktivnosti ne iznosim jer su to u hrvatskom slučaju sporedni ciljevi.

Scenarij optimiste bi glasio ništa se neće promijeniti pa ćemo i 2005. godinu izdržati kao što smo to i prethodnih desetak godina - od Antiinflacijskog programa iz 1993. godine do danas. Bože moj, potruditi ćemo se da prodamo što je više moguće nacionalnog bogatstva pa ćemo možda živiti i bolje nego što smo to živili 2004. godine. Samo molimo Boga da nam ne podbaci turistička sezona. Tada bi stvari bile zabrinjavajuće ukoliko ne budemo učinkoviti glede rasprodaje obiteljskog srebra.

Realista bi rekao da je nemoguće posložiti makrovarijable a da ne dođe do bitnog pogoršanja «krvne» slike hrvatskog gospodarstva. Realista bi identificirao i nedopustivo stanje u zdravstvu, obrazovanju, policiji, i tako dalje gdje se godinama nije sustavno restrukturiralo i investiralo. Naime, složio bi se realista, predstavnik MMF-a je bio u prvu kada je rekao da je hrvatsko zdravstvo bolesno. Druga je priča, branio bi se realista sa nacionalnim dostojanstvom, da nam je izjava predstavnika MMF-a parala uši što se mora interpretirati kao mjenšanje u unutrašnje stvari. Ono što predstavnik MMF-a nije rekao, a zna realista, je činjenica da su i ostali sektori u bolesnom stanju. Realista bi, nadalje, zbrojio 27 milijardi dolara inozemnog duga + 10 milijardi

dolara izravnih investicija + 14 milijardi dolara hrvatske štednje u «domaćim bankama» i ustanovio da je to 50 milijardi dolara a da su devizne rezerve svega devet milijardi dolara i da nije realno očekivati da će priliv po osnovu rasprodaje nadoknaditi potražnju za deviznim sredstvima. Realista bi se zamislio i razmišljao kako servisirati 50 milijardi dolara i, imajući u vidu da servisiranje iznosi 3 milijarde dolara, zahtjevao od Vlade i guvernera da tom pitanju posvete posebnu pažnju i da donesu mjere kako bi se održala, u najvećoj mogućoj mjeri, postojeća potrošnja i uredno servisirale devizne obveze. Realista to ne bi skrivao građanima već bi na toj osnovi tražio podršku građana da se problemi počnu rješavati. Realista bi inzistirao na koncepciji i strategiji razvoja u većoj mjeri nego što je to punopravno članstvo u Europskoj uniji.

Pesimista bi dao ostavku i zapalio svjeću na Kamenitim vratima, te molio Boga da nam oprostí grijehe naše a što ni sam ne bi učinio.